

บทความวิจัย (Research Article)

กระบวนการต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมด้วยการพัฒนาลวดลายผ้าพิมพ์สะท้อนถึง
อัตลักษณ์ท้องถิ่นจังหวัดสุโขทัยThe Processing of Enhancing Cultural Capital through the Development
of Printed Fabric Patterns Reflecting Sukhothai Province's Local Identityพรชัย ปานทุ่ง^{1*} อุษา อินทร์ประสิทธิ์¹ ประรณนา ศิริसानต์¹ และนิชาภา สมพันธ์²
Pornchai Pantung^{1*}, Usa Inprasit¹, Prattana Sirisan¹ and Nichapha Somphan²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการขับเคลื่อนและส่งเสริมอัตลักษณ์ลวดลายผ้าพื้นเมือง มุ่งสู่การเป็น Soft Power จังหวัดสุโขทัย ผ้าจกลวดลายผ้าปลาสั่งคโลก ได้รับการพิจารณาคัดเลือกให้เป็นลวดลายอัตลักษณ์ จังหวัดสุโขทัย ด้วยกระบวนการผลิตที่ต้องอาศัยช่างทอผ้าที่มีทักษะฝีมือสูงและใช้เวลานาน จึงส่งผลให้มีราคาต่อชิ้นค่อนข้างแพง และมีการนำไปใช้เฉพาะกลุ่ม งานวิจัยนี้จึงได้พัฒนาต่อยอดอัตลักษณ์ลวดลายปลาสั่งคโลกพร้อมกับนำจุดเด่นทั้ง 9 อำเภอ ประกอบลายสือไทยและดอกบัวหลวงอำเภอเมือง รดกอกหมูอำเภอกงไกรลาศ เครื่องปั้นดินเผาและต้นโตนดอำเภอศรีมาศ ถ้าเจ้ารามและกำไลสำริดอำเภอบ้านด่านลานหอย ไบยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์และต้นสำโรงอำเภอศรีสำโรง มะปรางพันธุ์ไข่ไก่แม่ย่าและใบตองตานีอำเภอสวรรคโลก มะม่วงโชคอนันต์อำเภอศรีนคร ดอกสะเลียม (ดอกสะเดา) อำเภอทุ่งเสลี่ยม ผ้าทอจก 9 ลาย และช้าง (งานบวชนาค) อำเภอศรีสัชนาลัย มาออกแบบลวดลายผ้าพิมพ์และเครื่องแต่งกาย ให้มีความทันสมัย ขยายฐานของผู้บริโภค และสร้างเครือข่ายธุรกิจชุมชนในจังหวัดสุโขทัย โดยกระบวนการการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการ และสถาบันการศึกษา ร่วมกันเป็นภาคีเครือข่าย ประกอบ 1) จัดเวทีเสวนาภาคีเครือข่าย 2) กระบวนการสร้างแนวคิดในการออกแบบ 3) ประเมินแนวคิดลวดลายผ้าพิมพ์ 4) พัฒนาผลิตภัณฑ์ และ 5) จัดแสดงผลงานและประชาสัมพันธ์

คำสำคัญ: ทุนทางวัฒนธรรม พัฒนาลวดลาย ผ้าพิมพ์ อัตลักษณ์ท้องถิ่น

Abstract

The objective of this research is to drive and promote the identity of local printed fabric patterns with the aim of establishing them as a form of Soft Power for Sukhothai Province. The Pha Chok featuring the Sangkhalok fish pattern has been identified and chosen as a distinctive pattern

¹ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก 65000

Faculty of Industrial Technology, Pibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok 65000

² สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย 64000

Sukhothai Provincial Cultural Office, Sukhothai 64000

*Corresponding author; email: pornchai.pa@psru.ac.th

(Received: 4 August 2024; Revised: 8 December 2024; Accepted: 23 December 2024)

DOI: <https://doi.org/10.14456/psruhss.2024.59>

unique to Sukhothai Province. The production process requires highly skilled weavers and is time-consuming, which results in a higher price per piece and limits its use to a select group. The research further developed the identity of the Sangkhalok fish pattern by incorporating distinctive features from all 9 districts. These are included the Sukhothai script pattern and royal lotus flowers of the Mueang District, Pig Pen Truck design of Kong Krailat District, and pottery and Palmyra palm trees of Khiri Mat District. Chao Rama Cave and bronze bracelets of Ban Dan Lan Hoi District, Burley tobacco leaves and Samrong trees of Si Samrong District, Mae Ya chicken eggs plum mango and Tani banana leaves of Sawankhalok District, Chok Anan mango of Sri Nakhon District, Saliang (Siamese neem tree) of Thung Saliang District, 9 patterns of Pha Chok, and elephants (Naga ordination ceremony) of Si Satchanalai District. The designs incorporate these elements into modern printed fabric patterns and clothing. This approach aims to expand the consumer base and establish community business networks in Sukhothai Province through the participation of government agencies, entrepreneurs, and educational institutions as network partners, consisting of 1) Organizing network partners participatory discussion forum 2) Make a process of creating design ideas 3) Evaluate printed fabric pattern ideas 4) Develop products and 5) Exhibit the work and publicize them.

Keywords: Cultural capital, Development patterns, Printed fabric, Local identity

บทนำ

จังหวัดสุโขทัยหนึ่งในเมืองรอง 55 จังหวัดตามแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวท้องถิ่น และยังอยู่ในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวมรดกโลกทางวัฒนธรรมตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ คำว่า สุข+อุทัย หมายความว่า รุ่งอรุณแห่งความสุข รอยอดีตแห่งความรุ่งเรือง เห็นได้จากอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย และศรีสัชนาลัย ซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกจากองค์การยูเนสโก (UNESCO) และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่งอยู่ในแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมในพื้นที่ ที่มีศักยภาพเป็นราชธานีแห่งแรกของไทย เป็นจุดกำหนดลายสือไทย และวรรณคดีเล่มแรกของไทย คือ ไตรภูมิพระร่วง เป็นยุคแรกๆ ที่ไทยมีความสัมพันธ์ทางราชไมตรีกับต่างประเทศ และเป็นแหล่งกำหนดอุตสาหกรรมชิ้นแรก คือ ถ้วยชามสังคโลก จากความเป็นมาที่เก่าแก่ ส่งผลให้สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดสุโขทัยส่วนใหญ่เป็นการเที่ยวชมสถาปัตยกรรมโบราณสถาน และงานศิลปกรรมต่าง ๆ ที่มีลักษณะอ่อนช้อยเฉพาะตัว (Contemporary Art and Culture, Ministry of Culture, 2024)

นอกจากนี้ องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ ยูเนสโก (UNESCO) ประกาศว่าจังหวัดสุโขทัยเป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ (Creative Cities Network) ประจำปี 2562 สาขาหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน (Crafts and Folk Art) โดยเป็น 1 ใน 66 เมืองจากทั่วโลก ซึ่งนับเป็นแห่งแรกในเมืองไทย เมืองสร้างสรรค์ (Creative City) คือ เมืองที่มีความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นและภาครัฐ รวมถึงการสร้างสรรคเมืองผ่านการพัฒนาสภาพแวดล้อม โครงสร้างทางสังคม ระบบโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และการนำสินทรัพย์ทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียม ตลอดจนจารีตประเพณีของท้องถิ่น มาผสมผสานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อนำไปสู่การเป็นเมืองที่มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจ หรืออุตสาหกรรมความคิดสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน โดยความเป็นเมืองสร้างสรรค์จะต้องมีการพัฒนาหลักใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านองค์ความรู้ ซึ่งจะต้องมีศักยภาพทั้งทุนปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีภูมิปัญญาพื้นบ้าน แหล่งท่องเที่ยว หรือสินค้าที่มีเอกลักษณ์ 2) ด้านการตลาดจะต้องมีจุดเด่นหรือจุดขายที่ชัดเจน เป็นที่ยอมรับและมีโอกาสทางการตลาด การพัฒนาและการต่อยอด 3) ด้านการ

วางแผน จะต้องมึระบบการบริหารจัดการและการวางแผนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ที่สำคัญจะต้องมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ชัดเจน และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน เครือข่าย ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ ภาคประชาชน และภาคการศึกษา ประโยชน์ของการได้รับเป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ จะช่วยให้จังหวัดสุโขทัยเป็นที่รู้จักมากขึ้น เป็นการยกระดับจังหวัดสุโขทัยให้มีชื่อเสียงระดับโลก สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศให้เดินทางมาเยือนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะจากเมืองที่เป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์จากทั่วโลก (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2564)

จากประเด็นดังกล่าวจะเห็นได้ว่าทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน รวมถึงประชาชนในพื้นที่ชุมชนต่าง ๆ ในจังหวัดสุโขทัยให้การสนับสนุนในการยกระดับงานศิลปะและหัตถกรรมเพื่อเป็นเมืองสร้างสรรค์ ผู้วิจัยร่วมกับสำนักวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัยจึงได้หาแนวทางในต่อยอดด้วยการนำอัตลักษณ์ลายปลาสงคโลกมาใช้ในการพัฒนาตลาดลายผ้าพิมพ์ร่วมกับการถอดรหัสอัตลักษณ์ท้องถิ่นทั้ง 9 อำเภอ ประกอบด้วยอำเภอเมือง กงไกรลาศ ศิริมาศ บ้านด่านลานหอย ศรีส่าง สวรรคโลก ห่งเสี้ยน ศรีนคร และศรีสัชนาลัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการขับเคลื่อนและส่งเสริมอัตลักษณ์ตลาดลายผ้าพื้นเมือง มุ่งสู่การเป็น Soft Power จังหวัดสุโขทัย

วัตถุประสงค์

เพื่อการขับเคลื่อนและส่งเสริมอัตลักษณ์ตลาดลายผ้าพื้นเมือง มุ่งสู่การเป็น Soft Power จังหวัดสุโขทัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีการดำเนินการวิจัย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 จัดเวทีเสวนาภาคีเครือข่ายเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการพัฒนาตลาดลายแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ขั้นตอนที่ 2 กระบวนการสร้างแนวคิดในการออกแบบ เพื่อกำหนดแนวคิดในการพัฒนาตลาดลายหลักและตลาดรองจากจุดเด่นทั้ง 9 อำเภอ จังหวัดสุโขทัย ขั้นตอนที่ 3 ประเมินแนวคิดตลาดลายผ้าพิมพ์ เพื่อนำความคิดเห็นมาพัฒนารูปแบบตลาดลายให้สอดคล้องกันของผู้เชี่ยวชาญด้านออกแบบกับความพึงพอใจผู้บริโภค ขั้นตอนที่ 4 พัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่จากผ้าพิมพ์ และขั้นตอนที่ 5 จัดแสดงผลงานและประชาสัมพันธ์ เพื่อเพิ่มช่องทางการรับรู้ของผู้บริโภคและช่องทางการตลาดให้กับชุมชน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การดำเนินการโดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ดังนี้

1) ภาคีเครือข่ายทางวัฒนธรรม โดยพิจารณาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในส่งเสริมและการพัฒนาเชิงพื้นที่ในด้านแนวทางการพัฒนาตลาดลายผ้าที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดสุโขทัย จำนวน 5 หน่วยงาน ประกอบด้วย 1.1) วัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย 1.2) พาณิชยจังหวัดสุโขทัย 1.3) พัฒนาชุมชนจังหวัดสุโขทัย 1.4) อุตสาหกรรมจังหวัดสุโขทัย และ 1.5) องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านตึก อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

2) ผู้ประกอบในพื้นที่ที่เป็นเครือข่ายร่วมกับวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย โดยเป็นผู้ประกอบอาชีพด้านการผลิตผ้าทอพื้นเมืองจังหวัดสุโขทัยไม่น้อยกว่า 5 ปี และวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัยคัดเลือกจำนวน 6 กลุ่ม ประกอบด้วย 2.1) ประธานกลุ่มทอผ้าบ้านคอยไก่อ๊ะ อำเภอศรีสัชนาลัย 2.2) ประธานกลุ่มสตรีทอผ้าและตัดเย็บบ้านหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย 2.3) ประธานกลุ่มหัตถกรรมเทพพนม อำเภอห่งเสี้ยน 2.4) เจ้าของกิจการนงนุชดีไซน์ อำเภอเมืองสุโขทัย 2.5) ผู้ประกอบการ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย และ 2.6) ประธานกลุ่มทอผ้าบ้านหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย

3) ผู้เชี่ยวชาญด้านออกแบบตลาดลายผ้า จำนวน 3 คน โดยการคัดเลือกจากผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการออกแบบตลาดลายผ้า จำนวน 2 คน และด้านการตลาด จำนวน 1 คน

4) ผู้บริโภค โดยคัดเลือกจากผู้สนใจเข้ามาชมผลิตภัณฑ์จากการจัดแสดงแฟชั่นโชว์และบุท
 ประชาสัมพันธ์ ณ ศูนย์การค้า เซ็นทรัลพลาซ่า จำนวน 100 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) เครื่องที่ใช้ในการสำรวจข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัย
 ที่เกี่ยวข้อง และหนังสือขอความอนุเคราะห์หน่วยงานภาคีเครือข่ายทางวัฒนธรรมและผู้ประกอบการเข้าการเสวนา
 2) เครื่องมือใช้ในการสัมภาษณ์ภาคีเครือข่ายทางวัฒนธรรมในประเด็นแนวคิดในการพัฒนารูปแบบลวดลายผ้าพิมพ์
 ที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์จังหวัดสุโขทัย และสัมภาษณ์ผู้ประกอบการในแนวทางการต่อยอดอัตลักษณ์ของจังหวัด
 สุโขทัย 3) เครื่องมือที่ใช้ในการตอบแบบสอบถามถึงความพึงพอใจของผู้เชี่ยวชาญและผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบ
 ลวดลายผ้าพิมพ์และผลิตภัณฑ์ชุดเครื่องแต่งกาย

การรวบรวมข้อมูลวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
 ประกอบด้วย 1) ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ภาคีเครือข่ายทาง
 วัฒนธรรม 3) จัดเวทีประชุมเสวนาภาคีเครือข่ายทางวัฒนธรรม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นแนวคิดใน
 การออกแบบลวดลาย และการต่อยอดลวดลายที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดสุโขทัย 4) จัดแสดงสินค้าเพื่อเก็บข้อมูล
 ความพึงพอใจของผู้บริโภค 5) อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สมุดบันทึก กล้องถ่ายภาพ กล้องบันทึกเสียง
 และภาพ การรวมข้อมูลโดยใช้เกณฑ์ประเมินแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้ 5 อยู่ในระดับมากที่สุด 4
 อยู่ในระดับมาก 3 อยู่ในระดับปานกลาง 2 อยู่ในระดับน้อย และ 1 อยู่ในระดับน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาหาข้อมูลจากขั้นตอนการขับเคลื่อนและส่งเสริมอัตลักษณ์
 ลวดลายผ้าพื้นเมือง มุ่งสู่การเป็น Soft Power จังหวัดสุโขทัย ประกอบด้วย 1) จัดเวทีเสวนาภาคีเครือข่าย
 2) กระบวนการสร้างแนวคิดในการออกแบบ 3) ประเมินแนวคิดลวดลายผ้าพิมพ์ 4) พัฒนาลวดลาย และ
 5) จัดแสดงผลงานและประชาสัมพันธ์ สถิติที่ใช้เป็นสถิติเชิงพรรณนาด้วยการนำข้อมูลหาค่าแปรปรวน ค่าร้อยละ
 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยเกณฑ์การแปลความหมายระดับความคิดเห็นแบ่งออกเป็น
 5 ระดับ ดังนี้ 4.50 – 5.00 อยู่ในระดับดีมาก 3.50 – 4.49 อยู่ในระดับดี 2.50 – 3.49 อยู่ในระดับปานกลาง
 1.50 – 2.49 อยู่ในระดับน้อย 1.00 – 1.49 อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผลจากการขับเคลื่อนและส่งเสริมอัตลักษณ์ลวดลายผ้าพื้นเมือง มุ่งสู่การเป็น Soft Power จังหวัดสุโขทัย
 โดยอาศัยการมีส่วนร่วมเครือข่ายภาคีทางวัฒนธรรม ซึ่งผลการดำเนินการวิจัยสรุปออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดเวทีเสวนาภาคีเครือข่าย ผู้วิจัยได้เวทีเสวนาร่วมกับภาคีเครือข่ายทางวัฒนธรรมจังหวัด
 สุโขทัย ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐและผู้ประกอบการด้านการผลิตผ้าทอพื้นเมืองจังหวัดสุโขทัย เพื่อพิจารณา
 หาแนวทางต่อยอดลายปลาคูที่ผ่านกระบวนการประกวดและได้รับรางวัลชนะเลิศ เมื่อวันที่ 6-7 มิถุนายน พ.ศ.
 2567 ผู้วิจัยได้จัดเวทีประชุมเสวนา (ดังภาพ 1) เพื่อพิจารณารูปแบบลวดลายผ้าพิมพ์ที่ได้พัฒนา พบว่า ผลจาก
 การประชุมเสวนาร่วมกับภาคีเครือข่าย รูปแบบลวดลายผ้าพิมพ์ควรนำอัตลักษณ์ของแต่ละอำเภอมาถอดแบบ
 ลวดลายผสมผสานร่วมกับลวดลายปลาคู ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์จุดเด่นแต่ละอำเภอจากโครงการสร้างสรรค์ศิลปะร่วม
 สมัย เพื่อต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมประจำปี พ.ศ. 2563 มีดังนี้ 1) อำเภอเมือง ประกอบด้วย เครื่องสังคโลก ปลาเห็ด
 กว้างเตี่ยว อาหารพื้นถิ่น สถาปัตยกรรมสมัยสุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์ และลายผ้าพื้นถิ่น 2) อำเภองกงไกรลาศ
 ประกอบด้วย น้ำไผ่ น้ำปลา ทองม้วน ผ้าทอ ขนผิง ปลาหมู รอคอกหมู วัดกงไกรลาศ และวัดทุ่งเนินพะยอม
 3) อำเภอศรีมามาศ ประกอบด้วย สมุนไพร น้ำตาลโตนด เครื่องปั้นดินเผา ข้าวออร์แกนิก อ้อย อุทยานแห่งชาติ
 รมคำแหง เขาหลวง เครื่องปั้นดินเผา พระแม่ย่า และสมุนไพร 4) อำเภอบ้านด่านลานหอย ประกอบด้วย โคขุน

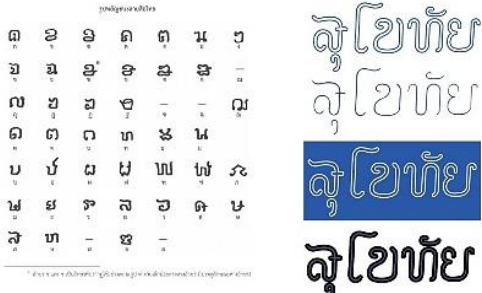
เครื่องนอน ไข่มดแดง ผ้าฝ้ายย้อมดิน เห็ดเผาะ ประตูลานบ้าน และกำไลสำริด 5) อำเภอศรีสำโรง ประกอบด้วย ไบยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์ ถั่วลอนคิลปะ 200 ปี มะพร้าว มะม่วง ละมุดพันธุ์ไช่หาน และต้นสำโรง 6) อำเภอสวรรคโลก ประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงเกษตร กระเป๋ามัดย้อมดอกสะเลียม ดอกสะเลียม (ดอกสะเดา) และค้างคาว 7) อำเภอศรีนคร ประกอบด้วย มะม่วงโชคอนันต์ ส้มแผ่น น้ำนมวัว และสถานีรถไฟ 8) อำเภอทุ่งเสลี่ยม ประกอบด้วย ละมุด ใบตอง ถั่วเหลือง น้ำอ้อย โสมสแตย์ ดอกบัวจงกลณี ดอกเข็มสีเหลือง และลายยู่อี้ (ชุมชนจีน) 9) อำเภอศรีสัชนาลัย ประกอบด้วย แหล่งปลูกส้มที่ใหญ่ที่สุด โสมสแตย์ อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย ผ้าทอจาก 9 ลาย เครื่องเงิน เครื่องทองลายโบราณ และช้าง

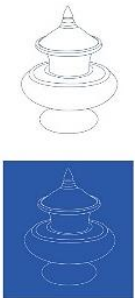
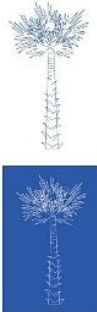
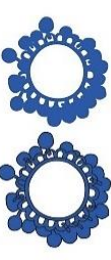

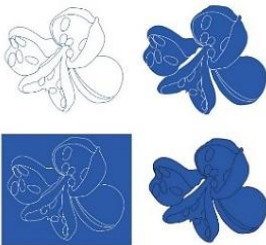
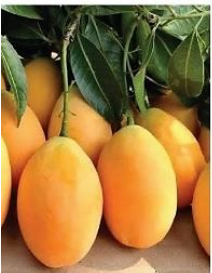
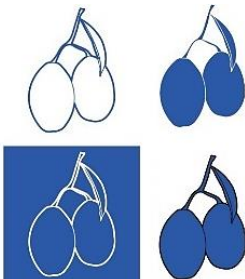
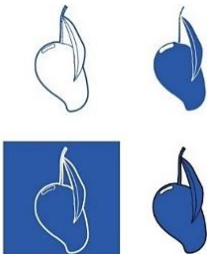
ภาพ 1 เวทีเสวนาแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

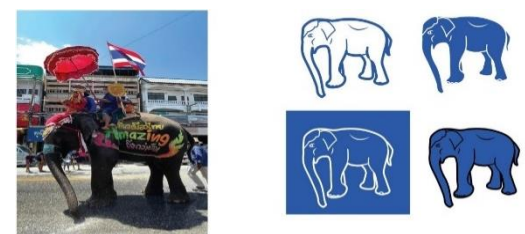
ขั้นตอนที่ 2 กระบวนการสร้างแนวคิดในการออกแบบ ในการออกแบบลวดลายผ้าพิมพ์ที่สะท้อนอัตลักษณ์จังหวัดสุโขทัยแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะจากเวทีเสวนา พบว่า ให้นำจุดเด่นทั้ง 9 อำเภอ มาเป็นแนวคิดในการพัฒนาลวดลาย วิเคราะห์โครงสร้างของต้นแบบประกอบด้วย 1) ลายเส้น 2) การลงสีในชิ้นงาน 3) ภาพสีพื้นหลัง และ 4) การลงสีในชิ้นงานตัดกับลายเส้น ซึ่งภาพประกอบด้วย ลายหลัก คือ ลายปลาคู่ (ภาพ 5) และลวดลายที่เป็นอัตลักษณ์ทั้ง 9 อำเภอ จำนวน 15 ลวดลาย ดังนี้ 1) อำเภอเมือง ลวดลายสือไทยและดอกบัวหลวง 2) อำเภอกงไกรลาศ ลวดลายรดกอกหนู 3) อำเภอคีรีมาศ ลวดลายเครื่องปั้นดินเผาและต้นตาลโตนด 4) อำเภอบ้านด่านลานหอย ลวดลายถ้ำเจ้ารามและกำไลสำริด 5) อำเภอศรีสำโรง ลวดลายไบยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์และต้นสำโรง 6) อำเภอสวรรคโลก ลวดลายมะพร้าวพันธุ์ไช่ไก่อเม่ย่าและใบตองตานี 7) อำเภอศรีนคร ลวดลายมะม่วงโชคอนันต์ 8) อำเภอทุ่งเสลี่ยม ลวดลายดอกสะเดา 9) อำเภอศรีสัชนาลัย ลวดลายผ้าทอจาก 9 ลาย และช้าง (งานบวชนาค) สรุปได้ดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงผลการวิเคราะห์แนวคิดในการพัฒนาตลาดจากอัตลักษณ์ทั้ง 9 อำเภอ จังหวัดสุโขทัย

จุดเด่น 9 อำเภอ จังหวัดสุโขทัย	วิเคราะห์แนวคิด
ลวดลายหลัก ลวดลายปลาสิงคโลก (ปลาคู่) 	แนวความคิดลวดลายหลักมาจากลวดลายปลาที่ปรากฏบนผลิตภัณฑ์ถ้วย จาน ชามสังคโลก เรียกว่า ปลาเกา เป็นปลาที่พบเห็นได้ในลุ่มแม่น้ำยม ซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักของจังหวัดสุโขทัย มีลักษณะคล้ายปลาตะเพียน แต่มีลำตัวยาวและมีสีดำ ดังคำที่ว่า ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว ที่ปรากฏในศิลาจารึก จึงได้นำมาเป็นแนวความคิดในการพัฒนาเป็นลวดลายผ้าทอจกและการต่อยอดลวดลายผ้าพิมพ์อัตลักษณ์ของจังหวัดสุโขทัย
อำเภอเมือง 	แนวความคิดมาจากอักษรลายสือไทย บนศิลาจารึกจังหวัดสุโขทัย ซึ่งมีรูปแบบเฉพาะตัวและถือได้ว่าเป็นจุดกำเนิดตัวอักษรของไทยในปัจจุบัน ซึ่งรูปแบบอักษรได้พัฒนาให้อ่านได้แต่ยังคงมีความคล้ายคลึงกับตัวอักษรดั้งเดิม
อำเภอเมือง 	แนวความคิดมาจากบัวหลวง ซึ่งดอกบัวหลวงเป็นดอกไม้ประจำจังหวัดสุโขทัย มีกลีบดอกเป็นสี่ชมพูเรียงซ้อนกัน เกสรมีสีเหลือง ก้านชูดอกแข็งแรงชูพ้นน้ำ ในนัยหนึ่งบัวหลวงเป็นสัญลักษณ์แห่งความดีงามทางพระพุทธศาสนา ดังจะเห็นได้ว่าแหล่งโบราณคดีมีวัดเป็นจำนวนมาก และยังเป็นที่ท่องเที่ยวของจังหวัดสุโขทัย
อำเภอกงไกรลาศ 	แนวความคิดมาจากรถคอกหมู ซึ่งปัจจุบันยังให้บริการแก่ผู้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวจากอำเภอกงไกรลาศไปตัวเมืองสุโขทัยและเมืองเก่าหรืออุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย นับได้ว่าเป็นอัตลักษณ์ของอำเภอ

จุดเด่น 9 อำเภอ จังหวัดสุโขทัย	วิเคราะห์แนวคิด
อำเภอคีรีมาศ 	แนวความคิดมาจากเครื่องปั้นดินเผาของชุมชนบ้านทุ่งหลวง อำเภอคีรีมาศ ซึ่งเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาชื่อเสียงของจังหวัดสุโขทัย ผลิตภัณฑ์มีหลายชนิดเช่น กระถางต้นไม้ ตุ่มน้ำ อ่างบัว และของตกแต่งในสวน เป็นต้น ผลิตภัณฑ์มีทั้งเผาแบบอุณหภูมิต่ำ (800-900 องศาเซลเซียส) และเผาเคลือบ ใช้เตาเผาพื้นแบบโบราณในการเผา เนื้อดินปั้นสำหรับการผลิตยังคงใช้เนื้อดินในท้องถิ่น สีของเนื้อดินหลังจะมีสีน้ำตาลอมส้ม
อำเภอคีรีมาศ 	แนวความคิดมาจากต้นตาลโตนด ซึ่งชุมชนหมู่บ้านนาเชิงคีรี อำเภอคีรีมาศ ยังคงอนุรักษ์วิถีการทำน้ำตาลจากต้นตาลโตนดที่มีอยู่มากในพื้นที่ ต้นตาลโตนดอยู่ในวงศ์เดียวกับมะพร้าว และปาล์ม มีประโยชน์มากมายทั้งผลที่แก่สุก นำมาคั้นเอาเนื้อไปทำขนมตาล และนำใบตาลไปสานเป็นสิ่งของเครื่องใช้ตามวิถีของชุมชน
อำเภอบ้านด่านลานหอย 	แนวความคิดมาจากถ้ำเจ้าราม ตั้งอยู่ใกล้เขตบริเวณอ่างเก็บน้ำห้วยหนองเคาะ ตำบลวังน้ำขาว อำเภอบ้านด่านลานหอย เป็นถ้ำที่มีฝูงค้างคาวมากกว่า 2 ล้านตัว อาศัยอยู่ ซึ่งช่วงพลบค่ำจะบินออกไปหากิน จึงกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชน
อำเภอบ้านด่านลานหอย 	แนวความคิดมาจากกำไลสำริด ที่มีการขุดพบในแหล่งโบราณในเขตพื้นที่บ้านวังหาด ตำบลตลิ่งชัน อำเภอบ้านด่านลานหอย มีอายุเก่าแก่ถึงยุคเหล็กตอนปลาย ซึ่งแหล่งโบราณเป็นการขุดพบโดยบังเอิญจากการทำทางเกวียนของคนในชุมชน

จุดเด่น 9 อำเภอ จังหวัดสุโขทัย	วิเคราะห์แนวคิด
อำเภอศรีสำโรง 	แนวความคิดมาจากต้นยาสูบ ชาวบ้านแถวตำบลวังใหญ่ ตำบลทับผึ้ง ตำบลวังทอง และตำบลใกล้เคียงของอำเภอศรีสำโรง นิยมปลูกต้นยาสูบพันธุ์เบอร์เลย์เป็นจำนวนมาก และถือได้ว่าเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของชุมชน
อำเภอศรีสำโรง 	แนวความคิดมาจากลูกสำโรงจากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ได้สืบต่อ ๆ กันมาว่า อำเภอศรีสำโรง ซึ่งเป็นชื่ออำเภอแต่เดิมตั้งที่ว่าการอำเภอที่บ้านนาหลุก เมื่อครั้งตั้งอยู่นั้นมีต้นสำโรงอยู่ต้นหนึ่ง เป็นต้นไม้ที่มีกิ่งก้านสาขาใหญ่โตมาก ผู้ก่อตั้งที่ว่าการอำเภอเห็นว่าควรเป็นสัญลักษณ์ จึงได้ขอใช้ชื่ออำเภอโดยอาศัยชื่อของต้นสำโรงดังกล่าวเป็นหลัก และเพื่อที่จะให้เป็นสิริมงคลแก่บ้านเมือง จึงได้เติมคำว่าศรีเข้าไปข้างหน้าอีกคำหนึ่ง
อำเภอสวรรคโลก 	แนวความคิดมาจากมะปรางพันธุ์แม่ย่า ซึ่งเป็นผลไม้ทางเศรษฐกิจและมีชื่อเสียงของชาวบ้านเมืองบางยม อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย จุดเด่นที่สำคัญของมะปรางอยู่ที่ขนาดใหญ่เท่าไข่ไก่ รสชาติหวาน เนื้อหนา ผิวมีเหลืองออกส้ม เมล็ดลีบบาง
อำเภอสวรรคโลก 	แนวความคิดมาจากใบตองตานี ซึ่งเกษตรกรชุมชนบ้านคลองกระจง อำเภอสวรรคโลก นิยมปลูกเป็นพืชสวน ปลูกแซมในพื้นที่ว่างของตัวเองไว้ นับได้ว่าเป็นแหล่งผลิตจำหน่ายใบตองตานี มากที่สุดของจังหวัดสุโขทัย เพราะคุณสมบัติของใบตองตานีที่มีขนาดใหญ่ เหนียว สีเขียวสดเข้ม นิยมนำไปห่อขนมงานเย็บบายศรี เป็นต้น
อำเภอศรีนคร 	แนวความคิดมาจากมะม่วงโชคอนันต์ ซึ่งคนในพื้นที่อำเภอศรีนครนิยมปลูกเป็นจำนวนมากจนกลายเป็นผลไม้ทางเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดสุโขทัย มะม่วงโชคอนันต์เมื่อแก่ก็นิยมนำมากินสด เพราะรสชาติไม่เปรี้ยวมาก และคงขายทั้งในและนอกพื้นที่

จุดเด่น 9 อำเภอ จังหวัดสุโขทัย	วิเคราะห์แนวคิด
อำเภอทุ่งเสลี่ยม 	แนวความคิดมาจากดอกสะเดา ชุมชนดั้งเดิมอพยพมาจากจังหวัดลำปาง ตาก ได้มีการเข้ามาทำมาหากินด้วยการเลี้ยงสัตว์ หาทองป่า จนมาพบพื้นที่เหมาะกับการตั้งถิ่นฐานจึงย้ายเข้ามา ซึ่งบริเวณแถวนี้มีต้นสะเดาขึ้นอยู่เป็นจำนวนมากและดอกสะเดานิยมนำมารับประทาน จึงเรียกว่า ทุ่งสะเลียม (ภาษาถิ่นล้านนา) เมื่อมีประชากรเข้ามาอยู่อาศัยเป็นจำนวนมากขึ้นเลยมีการแต่งตั้งเป็นอำเภอทุ่งเสลี่ยม เป็นส่วนหนึ่งของจังหวัดสุโขทัย มาจนถึงปัจจุบัน
อำเภอศรีสัชนาลัย 	แนวความคิดมาจากรูปแบบลวดลายผ้าทอของชุมชนไทยพวน ที่อพยพมาอาศัยอยู่ในบ้านหาดเลี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ซึ่งประกอบด้วย 9 ลวดลายที่เป็นอัตลักษณ์ ได้แก่ 1) ลวดลายเครือน้อย 2) ลวดลายเครือกลาง 3) ลวดลายเครือใหญ่ 4) ลวดลายมนสิบหก 5) ลวดลายสิบสองหน่วยตัด 6) ลวดลายน้ำอ่าง 7) ลวดลายสองห้อง 8) ลวดลายแปดขอ 9) ลวดลายสี่ขอ
อำเภอศรีสัชนาลัย 	แนวความคิดมาจากประเพณีการบวชพระของชุมชนไทยพวนที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ซึ่งอัตลักษณ์ที่เป็นจุดเด่นของการบวชพระ คือการให้ผู้ที่บวชที่เรียกว่า นาค นุ่งผ้าและเครื่องประดับสวมเทริดประดับศีรษะ ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์ของหงอนนาคสวม และแว่นตาดำคือช้างเดินแห่รอบหมู่บ้านและข้ามแม่น้ำยมไปยังวัดที่จะบรรพชาอุปสมบท

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินแนวคิดลวดลายผ้าพิมพ์ ผลจากการถอดแบบแนวคิดรูปแบบลวดลายที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ทั้ง 9 อำเภอ และได้นำเสนอรูปแบบลวดลายที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ด้วยการประเมินความคิดเห็นของภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ผู้ประกอบการ และผู้บริโภค จำนวน 115 คน สรุปได้ดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงความคิดเห็นต่อแนวคิดในการออกแบบลวดลายผ้าพิมพ์ (n=115)

ความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
1. ลวดลายสื่อถึงอัตลักษณ์ทั้ง 9 อำเภอ	4.57	0.44	มากที่สุด
2. ลวดลายสอดคล้องกับแนวคิด	4.52	0.49	มากที่สุด
3. ลวดลายมีความชัดเจน	4.67	0.44	มากที่สุด
4. ลวดลายมีความสวยงามกลมกลืน	4.62	0.49	มากที่สุด
5. ลวดลายมีความทันสมัย	4.71	0.47	มากที่สุด
6. จังหวะในการจัดวางลวดลายมีความเหมาะสม	4.62	0.51	มากที่สุด
7. สื่อมีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ท้องถิ่น	4.71	0.50	มากที่สุด
8. สีที่ใช้ในการผลิตมีความเหมาะสม	4.57	0.50	มากที่สุด
9. เทคนิคการผลิตมีความร่วมสมัย	4.62	0.50	มากที่สุด
10. ผลิตภัณฑ์มีความสร้างสรรค์	4.57	0.47	มากที่สุด

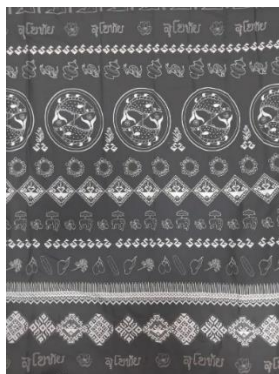
ขั้นตอนที่ 4 พัฒนาผลิตภัณฑ์ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดสีสันทันของผลิตภัณฑ์ ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบของสีสำหรับใช้ในการพิมพ์ลวดลายที่แสดงอารมณ์ความรู้สึก เพื่อนำเสนอให้ผู้เข้าร่วมเวทีเสวนาเห็นถึงอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ที่สามารถสื่อถึงแนวความคิดในการออกแบบ โดยการออกแบบครั้งนี้จะทำให้ผู้บริโภคสามารถแยกความแตกต่างระหว่างผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบขึ้นมาใหม่กับผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ตามท้องตลาด สีของลวดลายผ้าพิมพ์ประกอบด้วย 1) สีฟ้าเข้ม ได้มาจากสีของรถคอกหมู 2) สีน้ำเงินเข้ม ได้มาจากสี การถลุงยาเครื่องประดับเงินและเครื่องประดับทองโบราณ 3) สีน้ำตาล ได้มาจากสีของเครื่องปั้นดินเผา 4) สีน้ำตาลเข้ม ได้มาจากสีของผ้าจีนตีนจก และ 5) สีเขียวโทนเทา ได้มาจากสีของลายสังคโลก ดังรูปภาพ 2

ภาพ 2 อารมณ์ความรู้สึกและสี

2. การจัดองค์ประกอบลวดลายผ้าพิมพ์ เพื่อให้เกิดความสวยงาม น่าใช้ และมีความกลมกลืนของลวดลาย ผู้วิจัยได้ใช้จังหวะ (Rhythm) ในการจัดวางลวดลายในลักษณะซ้ำ ๆ กัน ก่อให้เกิดความรู้สึกของการเคลื่อนไหวบนพื้นผ้าต่อเนื่องกันเป็นช่วง ๆ ในรูปลักษณะและรูปทรง โดยมีเส้น สี ประกอบกับการจัดวางให้เกิดความสวยงาม ซึ่งการจัดช่วงจังหวะ ดังภาพ 3 แบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ 1) การจัดรูปแบบลวดลายแบบแนวนอน 2) การจัดรูปแบบลวดลายแบบอิสระ ดังภาพ 3

(1)

(2)

ภาพ 3 รูปแบบลวดลายที่พัฒนาแล้ว

(1) การจัดรูปแบบลวดลายแบบแนวนอน (2) การจัดรูปแบบลวดลายแบบอิสระ

3. กระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ วัสดุที่ใช้เป็นผ้าไหมอิตาลี เป็นผ้านำเข้าจากโรงงาน เนื้อผ้ามีความนุ่มเรียบ ลื่น ทิ้งตัว ไม่หยาบไม่แข็ง ทำให้ใส่แล้วไม่ระคายเคืองผิว มีลักษณะโปร่งแสงปานกลาง ระบายอากาศได้ดีพอควร ซักได้ทั้งมือและซักเครื่อง (World Leather Center, n.d.) ผ้าไหมอิตาลี หรือ Italian Silk เป็นชื่อเรียกเฉพาะของผ้าชนิดนี้ ตัวผ้าผลิตมาจากเส้นใยโพลีเอสเตอร์ 100 % เนื่องจากยลักษณะที่กล่าวมา ทำให้ผ้าไหมอิตาลีเป็นที่ตอบโจทย์เสื้อผ้าสายแฟชั่น เพราะสามารถ นำตัวผ้ามาพิมพ์ลายได้ตามที่เราต้องการ และไม่มีข้อจำกัดเรื่องสีสามารถนำมาตัดเย็บเป็นชุดเดรสแฟชั่น เสื้อเชิ้ต เสื้อฮาวาย กางเกง ผ้าไหมอิตาลี แบ่งออกเป็น 3 แบบ คือ 1) ผ้าไหมอิตาลีสีขาว 2) ผ้าไหมอิตาลีย้อมสี และ 3) ผ้าไหมอิตาลีพิมพ์ลายบนตัวผ้า จะมีลวดลายที่ถูกพิมพ์บนตัวผ้าเรียกเทคนิคนี้ว่า การพิมพ์ Sublimation (Winnar Garment, 2024) นอกจากนี้ การนำผ้าพิมพ์ลายมาใช้ในการสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์แบบมีส่วนร่วมของผู้ประกอบ โดยนำเสนอความนิยมของผู้บริโภคในยุคปัจจุบันมาตัดเย็บเป็นเสื้อเชิ้ตและกางเกงขาสั้น ดังภาพ 4

ภาพ 4 ชุดเสื้อผ้าผลิตภัณฑ์ต้นแบบ

ขั้นตอนที่ 5 จัดแสดงผลงานและประชาสัมพันธ์ กระบวนการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ โดยแบ่งออกเป็น 2 แนวทาง ดังนี้

1) **การแสดงแฟชั่นโชว์** ผู้วิจัยและภาคีเครือข่ายได้เข้าร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามออกแสดงแฟชั่นโชว์และบุทற்பระชาสัมพันธ์ ณ ศูนย์การค้า เซ็นทรัลพลาซ่าโลก เมื่อวันที่ 1-2 สิงหาคม พ.ศ. 2567 ในการแสดงแฟชั่นโชว์ม้งสู่ Soft power สุโขทัย ชุดการแสดง “รุ่งอรุณแห่งอารยธรรม” มรดกแห่งภูมิปัญญาเมืองสร้างสรรค์จังหวัดสุโขทัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 การแสดงชุดโบราณไทยพวนช่วงอพยพเข้าในจังหวัดสุโขทัย สมัยรัชกาลที่ 3 ส่วนที่ 2 การแสดงชุดวิวัฒนาการการแต่งกายหลังจากมาสร้างบ้านแปลงเมืองในพื้นที่จังหวัดสุโขทัย และส่วนที่ 3 การแสดงชุดการแต่งกายร่วมสมัย ดังภาพ 5

ภาพ 5 ประชาสัมพันธ์ด้วยการแสดงแฟชั่นโชว์

2) **ผลิตสื่อวีดิทัศน์** โดยการบันทึกเทปผู้ที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ในประเด็นยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาท้องถิ่น นางบุญชู สาดิ วัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย ในประเด็นอัตลักษณ์ผ้าทอจังหวัดสุโขทัย นายธชาพัฒน์ มาขวา และนางสุพรรณษา เรืองฤทธิ์ ผู้ประกอบการ ในประเด็นภูมิปัญญาผ้าขึ้นตีนจกผ้าทอพื้นเมืองจังหวัดสุโขทัย และผลิตภัณฑ์แปรรูปจากอัตลักษณ์จังหวัดสุโขทัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุษา อินทร์ประสิทธิ์ นักออกแบบ ในประเด็นการออกแบบลายผ้าจากอัตลักษณ์จังหวัดสุโขทัย และบันทึกการแสดงแฟชั่นโชว์โดยผลิตและเผยแพร่ผ่าน 2 ช่องทาง ดังนี้ 1) รายการโชว์เหนือ ความยาว 25 นาที จำนวน 1 ตอน ซึ่งออกอากาศวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2567 2) Facebook Live Fan Pages : Nbt Phitsanulok ออกอากาศของสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย จังหวัดพิษณุโลก ช่องทีวีดิจิตอล NBT North 11 ครอบคลุม 18 จังหวัดประกอบด้วย จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แพร่ น่าน พะเยา ลำปาง ลำพูน แม่ฮ่องสอน พิษณุโลก พิจิตร สุโขทัย ตาก อุตรดิตถ์ กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ อุทัยธานี และลพบุรี ดังภาพ 6

ภาพ 6 การจัดทำรายการสื่อวีดิทัศน์

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลจากการขับเคลื่อนและส่งเสริมอัตลักษณ์ลวดลายผ้าพื้นเมือง มุ่งสู่การเป็น Soft Power จังหวัดสุโขทัย แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน 1) จัดเวทีเสวนาภาคีเครือข่าย 2) กระบวนการสร้างแนวคิดในการออกแบบ 3) ประเมินแนวคิดลวดลายผ้าพิมพ์ 4) พัฒนาผลิตภัณฑ์ และ 5) จัดแสดงผลงานและประชาสัมพันธ์ ซึ่งผลการประเมินความพึงพอใจภาคีเครือข่ายทางด้านวัฒนธรรม ผู้เชี่ยวชาญ และผู้บริโภคอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.62 (S.D.=0.48) โดยมีประเด็นที่มากที่สุดได้แก่ ลวดลายมีความทันสมัย และมีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับ เพชรอำไพ มงคลจิระเดช และคณะ (2557) ที่กล่าวว่า กระบวนการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินการสร้างความสัมพันธ์และการศึกษาชุมชนเพื่อทำแผนที่ทางสังคม การให้ความรู้แก่ชุมชน การวางแผน การดำเนินงานตามแผน และการติดตามประเมินผล ปัญหาอุปสรรคในกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ ทศนคติในการมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนขาดความตระหนักในประโยชน์ร่วมกัน ทศนคติและรูปแบบการบริหารงานชุมชนสัมพันธ์และความรับผิดชอบต่อสังคม การเลือกโครงการเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนในการแก้ไขปัญหา การหาแนวร่วมที่มีอิทธิพลกับชุมชน การนำบุคคลภายนอกมาให้ความรู้และจัดเวทีเสวนาร่วมกับชุมชน การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของแผนงาน และการลงพื้นที่ด้วยจิตอาสาเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ ศศิวิมล จุลศิลป์ (2553) ที่กล่าวว่า เงื่อนไขความสำเร็จและแนวทางการนำรูปแบบไปใช้ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการนำรูปแบบไปใช้ให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนที่สำคัญมี 8 ขั้นตอน มีดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการปรับแนวคิด 2) การมีส่วนร่วมในการสร้างจิตอาสา 3) การมีส่วนร่วมในการสำรวจภูมิปัญญา 4) การมีส่วนร่วมในการหาแนวทางวางแผนงาน

5) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการอย่างสร้างสรรค์ 6) การมีส่วนร่วมในการมุ่งมั่นติดตามประเมินผล 7) การมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ 8) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ สอดคล้องกับ รูปนัท แก้วปาน และคณะ (2563) ที่กล่าวว่า กระบวนการสร้างแนวความคิด หลักการและแนวคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์ เป็นการรวมกันขององค์ประกอบในงานออกแบบสร้างสรรค์ทั้งทางด้านศิลปะ วิศวกรรมศาสตร์ การวิเคราะห์พฤติกรรมด้านการตลาด และผลกระทบโดยรวมตั้งแต่การคิด การผลิต จำหน่าย การใช้และเสื่อมสลายในท้ายที่สุด จนมีผู้รวบรวมเป็นหลักการได้แก่ 1) หน้าที่ใช้สอย (Function) 2) ความงาม (Aesthetics) 3) ความสะดวกในการใช้ (Ergonomics) 4) ความปลอดภัย (Safety) 5) โครงสร้าง (Construction) 6) ราคา (Cost) 7) วัสดุ (Materials) 8) กรรมวิธีการผลิต (Production) 9) การซ่อมบำรุงรักษา (Ease of maintenance) 10) การขนส่ง (Transportation) ซึ่งทั้งหมดนี้รวมอยู่ในกระบวนการออกแบบที่มีระบบ และกระบวนการอย่างเป็นขั้นตอน แม้จะมีการเพิ่มความสำคัญในศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่งเป็นแนวคิดหลัก จนเกิดเป็นทฤษฎีและแนวคิดเฉพาะทางขึ้นที่มีความหลากหลาย แยกเฉพาะเป็นหลายแนวคิด เช่น แนวความคิดในการออกแบบสินค้าที่คำนึงถึงการขนส่ง (Design for transport & flat design) แนวความคิดในการออกแบบด้วยหลักการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Eco-Design) แนวคิดเพื่อผู้พิการและเพื่อส่วนรวม (Design for Disable & Universal Design) แนวความคิดการออกแบบหัตถอุตสาหกรรม (Industrial-Craft) แต่ความเรียบง่ายและวัตถุประสงค์หลักของการยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ยังคงเป็นสิ่งพื้นฐานที่สุดที่จะถูกนำมากล่าวและนำไปปรับใช้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สอดคล้องกับ เอร็กรัตน์ หอมประทุม (2564). กล่าวว่า กระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) การคิดแห่งอนาคต สำหรับการแข่งขันในศตวรรษที่ 21 เรื่องของการออกแบบและสร้างสรรค์นวัตกรรมกลายเป็นสาระสำคัญที่นานาประเทศต่างหยิบยกขึ้นมาใช้ เพื่อเพิ่มศักยภาพในด้านต่าง ๆ ภายในประเทศให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ทำให้กระบวนการคิดที่นำไปสู่การออกแบบและสร้างสรรค์นวัตกรรมนั้น กลายเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกประเทศต่างให้ความสนใจ และหาแนวทางในการส่งเสริมให้กับประชาชนในเรื่องนี้ผ่านระบบการศึกษา เพื่อให้ประชาชนในประเทศมีทักษะดังกล่าว ทำให้ทักษะเหล่านี้กลายเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมากต่อการทำงานในอนาคต กระบวนการคิดเชิงออกแบบ คือ กระบวนการคิดเพื่อให้เกิดการพัฒนาแนวคิดและนวัตกรรมใหม่ ๆ สำหรับการแก้ไขปัญหาที่ตรงจุด ตามวิถีทางที่ดีที่สุดและเหมาะสมที่สุด บนพื้นฐานของการพิจารณาตามความต้องการของมนุษย์เป็นหลัก เพื่อให้เกิดการสร้างผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม ตอบโจทย์การแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการอยู่ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การค้นหา (Discovery) 2) การตีความ (Interpretation) 3) การระดมความคิด เพื่อการแก้ไขปัญหา (Ideation) 4) สร้างต้นแบบ และทดลอง (Experimentation) และ 5) การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน (Evolution) สอดคล้องกับ อมรรัตน์ ตะโคตร และคณะ (2560) และอดิศักดิ์ คานหลวง (2563) กล่าวว่า กลยุทธ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ 1) ด้านการสร้างความรู้ลึกในเชิงบวกมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับการมีความได้เปรียบทางการแข่งขันโดยรวม เนื่องจากความได้เปรียบทางการแข่งขันคือการที่องค์กรกระทำบางสิ่งบางอย่างที่คู่แข่งยังไม่สามารถกระทำหรือทำได้ ดีกว่าองค์กรอื่น และองค์กรอื่นไม่สามารถทำได้ข้อได้เปรียบทางการแข่งขันเป็นส่วนประสมที่จำเป็นต่อความสำเร็จ ซึ่งการสร้างความรู้ลึกในเชิงบวกเป็นการสร้างความรู้ลึกประทับใจให้กับลูกค้าสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและมีคุณค่าทางจิตใจให้เหนือกว่าสิ่งที่ลูกค้าคาดหวังและองค์กรจะต้องบริหารทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการที่มีประสิทธิภาพเพื่อส่งมอบสินค้าได้ตามมาตรฐานและมีประสิทธิภาพก็สามารถสร้างความได้เปรียบให้เหนือกว่าคู่แข่งได้อย่างยั่งยืนให้กับองค์กรได้ 2) ด้านการพัฒนาให้เป็นที่ยอมรับของลูกค้ามีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับความได้เปรียบทางการแข่งขันโดยรวม เนื่องจาก การสร้างสรรค์นวัตกรรมและผลิตภัณฑ์ใหม่ให้เป็นที่ยอมรับของลูกค้าเพื่อตอบสนองลูกค้าเก่าและจูงใจลูกค้าใหม่ให้เกิดการซื้อซ้ำ บอกต่อ และสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันที่ยั่งยืนต่อองค์กร การที่จะผลิตสินค้าแต่ละชนิดจะต้องให้ความสำคัญกับ

ประสิทธิภาพ ทัศนคติ และมาตรฐานของสินค้าอย่างสม่ำเสมอ กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ สามารถแบ่งออกเป็น 8 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การสร้างแนวความคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่ (Idea Generation) 2) การประเมินและคัดเลือกแนวความคิด (Idea Screening) 3) การพัฒนาและทดสอบแนวความคิด (Concept Development and Testing) 4) การพัฒนากลยุทธ์การตลาด (Marketing Strategy Development) 5) การวิเคราะห์ทางธุรกิจ (Business Analysis) 6) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product Development) 7) การทดสอบตลาด (Market Testing) และ 8) การดำเนินธุรกิจ (Commercialization)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

การส่งเสริมและการต่อยอดผ้าทอจลวดลายปลาสังโลก (ปลาคู่) ที่ถือได้ว่าเป็นลวดลายอัตลักษณ์จังหวัดสุโขทัย ได้รับการสานต่อด้วยการนำลวดลายไปพัฒนารวมกับจุดเด่นของแต่ละอำเภอผ่านกระบวนการคิดและตัดสินใจแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในพัฒนารูปแบบลวดลายจนเป็นที่ยอมรับของทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งรูปแบบลวดลายที่พัฒนาสื่อถึงความหมายอัตลักษณ์ของจังหวัดสุโขทัยอย่างเด่นชัดแจ้งเกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง ลวดลายมีความเหมาะสมตามหลักทัศนศิลป์ การออกแบบลายผ้าคำนึงถึงความสวยงาม ความคิดสร้างสรรค์และสืบสานแสดงถึงอัตลักษณ์ของสุโขทัย กระบวนการผลิต วิธีการผลิต เทคนิคการผลิตความง่ายต่อการผลิต สามารถนำมาออกแบบผสมผสานให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบันได้อย่างลงตัวและเหมาะสม ซึ่งถือเป็นการแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของผ้าไทยอีกทางหนึ่ง นำความเป็นไทยออกสู่สากลและก่อให้เกิดรายได้กลับมาสู่ผู้ผลิตและเป็นการเชื่อมโยงภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษารูปแบบลวดลายจุดเด่นทั้ง 9 อำเภอ นำไปพัฒนาต่อยอดกับผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เพื่อสร้างจุดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการ
2. ศึกษาแนวทางการส่งเสริมตลาดให้เกิดมีรายได้เพิ่มขึ้น พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค

เอกสารอ้างอิง

- ฐปนัท แก้วปาน, สราวุธ อิศรานันท์ และจรรยา แผลงนอก. (2563). หลักการและแนวคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 22(2), 161-182.
- เพชรอำไพ มงคลจิระเดช, ศุภรณันท์ ตลโสภณ, สุชาดา กิจเกิดแสง และพิทักษ์ ศิริวงศ์. (2557). กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ในแผนฟื้นฟูอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธารและป่าชุมชนเขื่อนศรีนครินทร์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal*, 7(1), 586-598.
- ศศิวิมล จุลศิลป์. (2553). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้จัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การประยุกต์ใช้กระบวนการเอไอซี. *Journal of Social Science (SJSS)*, 4(2), 17-21.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2564). *สุโขทัย" ไม่ใช่แค่" "เมืองมรดกโลก".* สืบค้น 29 มิถุนายน 2567, จาก <https://www.dasta.or.th/th/article/363>
- อดิศักดิ์ คานหลวง. (2563). *การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ (New Product Development).* สืบค้น 1 กรกฎาคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/P9O3E>

- อมรรัตน์ ตะโคตม, ปกรณ์ สัจจพงษ์ และอุเทน เลาน้ำทา. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่กับความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจเทคโนโลยีสารสนเทศในประเทศไทย. *Journal of Humanities and Social Sciences Mahasarakham University*, 36(6), 169-179.
- เอกรัตน์ หอมประทุม. (2564). *Design Thinking : กระบวนการคิดเชิงออกแบบ*. สืบค้น 3 กรกฎาคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/vgrR6>
- Contemporary Art and Culture, Ministry of Culture. (2024). *Contemporary Art and Culture to Expand Cultural Capital 2024*. Bangkok : Prerana Preciospack (in Thai)